Jeroen Braakman is hovenier met botanische interesse voor houtige gewassen, met name Quercus. 'De soorten zijn divers en hebben een sterk aanpassingsvermogen in verschillende klimaatzones. Interessant zijn de bladhoudende soorten.'

Tekst en fotografie: Emiel van den Berg

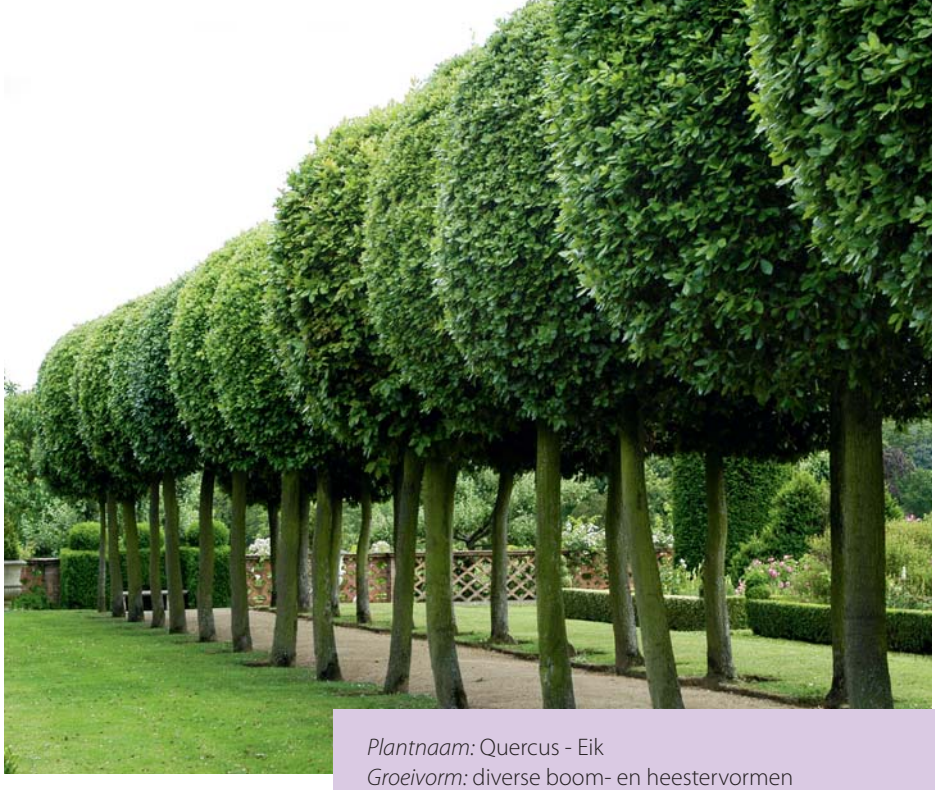

Quercus ilex

Plantnaam: Quercus - Eik
Groeivorm: diverse boom- en heestervormen
Blad: verschilt per soort, herfstkleur
Bloem en vrucht: groen, vruchten in herfst
Bijzonderheden: kent circa 500 soorten

JEROEN BRAAKMAN:

'Meer doen met bladhoudend'

Quercus, de Latijnse én wetenschappelijke naam voor eik, is een groot geslacht met circa vijfhonderd soorten. "Slechts een paar vertegenwoordigers komen ten zuiden van de evenaar voor", vertelt Jeroen Braakman die zich heeft verdiept in eiken. "Bijzonder is ook dat de verschillende eiken een groot aanpassingsvermogen hebben. Ze komen in uiteenlopende regio's voor, van alpinegebieden tot subtropische regenwouden." Quercus kent zowel bladhoudende als bladverliezende vertegenwoordigers. Het geslacht behoort tot de Fagaceae, de beukachtigen, ofwel de napjesdragersfamilie. Die naam draagt het geslacht omdat de vrouwelijke bloemen van sommige vertegenwoordigers aan de voet een uitsteeksel, een napje, dragen. Fagus en Castanea behoren ook tot de Fagaceae die tot de belangrijkste bomenfamilies van het noordelijk halfrond wordt gerekend. Omdat de eik met zijn lange levensduur vaak uitgroeit tot een robuuste verschijning, heeft hij de naam koning van het bos gekregen. Vele culturen hebben de boom door de eeuwen heen capaciteiten toegedicht als zon- en maansverduisteraar, duivelskracht, handlanger van de dondergod of zelfs heilig.

MEDITERRANE LANDEN

De bekendste inheemse eik is Q. robur, de zomer- of inlandse eik. Een traag groeiende boom met hout van een bijzonder goede kwaliteit. De boom kan zeer oud worden maar in de 17e eeuw verdwenen vele exemplaren omdat het hout nodig was voor de scheepsbouw. De warme kleur maakte het hout daarna ook bijzonder populair in de meubelindustrie. Sterk gelijkend op Q. robur is de wintereik, Q. petraea. De verschillen tussen de twee bomen zijn erg klein. Q. petraea loopt circa twee weken later uit en heeft blad met een langere bladsteel en grotere lobben en ongesteelde eikels. Vanwege de trage groei van de twee voorgaande soorten is Q. palustris in Europa inmiddels sterk in populariteit gestegen. Deze uit het noordoosten van de Verenigde Staten afkomstige moeraseik groeit sneller, echter, het hout is van mindere kwaliteit.

Tegenwoordig worden alle drie genoemde eiken voornamelijk toegepast in de bosbouw, incidenteel zijn ze te vinden in parken. Voor de particuliere tuin hebben ze te weinig sierwaarde. "Er zijn echter wel kleiner blijvende cultivars met verschillende sierwaardes beschikbaar. De geelbladige Q. robur 'Concordia' bijvoorbeeld en de zuilvormige Q. palustris 'Green Pillar." Q. palustris 'Green Dwarf' vindt Braakman een voor de kleine tuin goed bruikbare bolvorm op stam.

Braakman benadrukt de grote diversiteit bij de wat kleiner blijvende eiksoorten waarvan sommige bladhoudend zijn. "Beter dan de grote soorten zijn deze geschikt voor park, plantsoen en particuliere tuin." Bij die bladhouders is Q. ilex de bekendste. Het blad van deze soort lijkt op Ilex, de hulst en is glanzend donkergroen en tot 8 cm groot. Al vanaf de oudheid wordt de boom aangeplant in de Mediterrane landen en inmiddels is hij ook behoorlijk populair in de Nederlandse tuin. "Q. ilex is een veelzijdige boom die vrij kan groeien maar ook goed te vormen is tot bol-, blok- en zelfs leivorm. Van struikvormen zijn eventueel hagen te maken." De steeneik is behoorlijk winterhard, alleen jonge exemplaren verlangen wat bescherming bij extreme kou. In Arboretum Trompenburg groeit een oud exemplaar.

KLIMAATVERANDERING

Door de huidige klimaatverandering groeit de belangstelling voor andere wintergroene eiken. Q. suber, de kurkeik, is een relatief bekende bladhoudende eik uit het Middellandse Zeegebied met een iets mindere winterhardheid dan Q. ilex. "Q. acuta, ook aanwezig in Trompenburg, en Q. myrsinifolia hebben zich ondertussen al bewezen als het gaat om winterhardheid. Belangrijk is wel om selecties uit de koudste gebieden te nemen." Q. acuta is inheems in Japan en heeft een bossige groeiwijze en langwerpig tot ovaal gaafrandig blad. Q. myrsinifolia is afkomstig uit China, Japan en Taiwan en heet daar vanwege het langwerpige loof ook wel bamboe-eik. "Als lid van de International Oak Society houd ik me bezig met deze en andere nog onbekende eiken. Zo zijn er voor Nederland ook interessante soorten te vinden in de koude gebieden van Mexico."